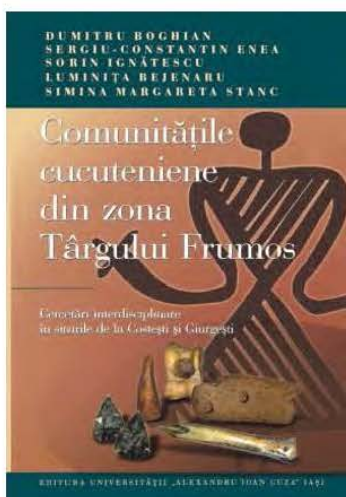

**DUMITRU BOGHIAN, SERGIU-CONSTANTIN ENEA, SORIN
IGNĂTESCU, LUMINIȚA BEJENARU, SIMINA MARGARETA
STANC, COMUNITĂȚILE CUCUTENIENE DIN ZONA TÂRGULUI
FRUMOS. CERCETĂRI INTERDISCIPLINARE ÎN SITURILE DE LA
COSTEȘTI ȘI GIURGEȘTI, IAȘI, EDITURA UNIVERSITĂȚII
„ALEXANDRU IOAN CUZA”, 2015, 200 P**

Cartea *Comunitățile cucuteniene din zona Târgului Frumos. Cercetări interdisciplinare în siturile de la Costești și Giurgești*, avându-i ca autori pe Dumitru Boghian, Sergiu-Constantin Enea, Sorin Ignătescu, Luminița Bejenaru, Simina Margareta Stanc, a văzut lumina tiparului în luna martie 2015. Volumul a apărut în condiții grafice deosebite la prestigioasa editură a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și însumează fericit rezultatele muncii unei echipe interdisciplinare competente, valorificând cercetările efectuate în perioada interbelică (1937-1942) și mai recentă (2012-2014) în siturile de la Costești-Cier și Giurgești-Dealul Mănăstirii (comuna Costești, jud Iași).

Din prefața semnată de prof.univ.dr. Nicolae Ursulescu spicuim: „...este lăudabilă inițiativa colectivului interdisciplinar, coordonat de Dr. Dumitru Boghian, conferențiar la Catedra de Istorie a Universității Ștefan cel Mare din Suceava, cunoscut specialist în studierea vestigiilor civilizației cucuteniene, de a relua, cu metode moderne, cercetările în stațiunile multistratificate de la Costești-Ceir și Giurgești-Dealul Mănăstirii (din zona Târgu Frumos), ambele făcând obiectul unor sondaje, mai mult sau mai puțin ample, în perioada interbelică (...). Cu tenacitate, profesorul Boghian și doi foști studenți ai Domniei-Sale (Dr. Sorin Ignătescu și Dr. Sergiu Constantin Enea) au cules date disparate despre aceste vechi cercetări, au studiat materialele care se mai păstrează, în loturi risipite, la București, Fălticeni, Suceava și Piatra Neamț și au întreprins noi săpături (2012-2014) în stațiunea de la Costești, pe care le-au completat cu investigații non-destructive efectuate în ambele situri, pentru obținerea unor imagini de ansamblu, vizând inclusiv zonele încă nesondate pe calea săpăturilor arheologice. Demersul colectivului de cercetare se impunea

cu atât mai mult, cu cât cele două puncte arheologice (și mai ales cel de la Costești) sunt supuse continuu unui proces de eroziune, care conduce la pierderi irecuperabile de date și materiale arheologice. Merită să subliniem rapiditatea cu care s-a trecut imediat la prelucrarea materialelor rezultate, aceasta făcându-se atât prin metodele clasice ale arheologiei, cât și în manieră interdisciplinară, cu ajutorul unor specialiști din centrul universitar Iași, obținându-se, în primul rând prin analiză arheozoologică (întreprinsă de Dr. Luminița Bejenaru și Dr. Simina Stanc), date importante despre economia celor două comunități cucuteniene, despre mediul ambiant în care acestea și-au desfășurat acțiunile” (p. 7).

Lucrarea oferă cercetătorilor o imagine interesantă privitoare la comunitățile cucuteniene prezente în această parte de țară. Inițiativa acestui amplu studiu este cu atât mai laudabilă cu cât, în ultimele decenii, se poate constata o tot mai accentuată expansiune a cercetării arheologice, vestigiile trecutului exercitând o tot mai accentuată expansiune a cercetării arheologice, vestigiile trecutului exercitând o tot mai mare influență asupra generațiilor tinere, iar o prezentare corectă, obiectivă și complexă este de dorit.

Volumul este structurat astfel: *Cuvânt înainte. Cercetări arheologice uitate, reluate și redefinite* (Nicolae Ursulescu), *I. Introducere, II. Cadrul geographic, II.1. Cadrul fizico-geografic al microzonei Târgu Frumos* (D. Boghian, R.G. Pîrnău, S.C. Enea), *II.2. Eseu argumentativ de landscape archaeology, III. Istoricul cercetărilor, IV. Rezultate ale cercetărilor, IV.1. Stratigrafia siturilor de la Costești și Giurgești, IV.2. Complexele arheologice din situl de la Costești-Cier (cercetări 2012-2014), IV.3. Artefactele de piatră cioplită și șlefuită, IV.3.1. Artefactele cioplite din silex și alte roci din eșantionul Costești-Cier (D.M. Vornicu), IV.3.2. Artefactele cioplite din eșantionul Giurgești-Dealul Mănăstirii, IV.3.3. Artefactele de piatră șlefuită și perforate, IV.4. Artefactele din materii dure animale (A. Vornicu), IV.5. Artefacte din argilă și alte materiale, IV.6. Ceramica, IV.7. Plastica antropomorfă, IV.8. Plastica zoomorfă (R.G. Furnică), IV.9. Prospecțiuni arheologice non-intruzive în situl de la Costești-Cier (A. Asăndulesei), IV.10. Studiul arheozoologic pentru situl de la Costești-Cier, IV.11. Analiza unor probe sporo-polinice de la Costești-Cier (M.A. Danu), IV.12. Determinări ceramografice pe loturi din siturile Costești și Giurgești (V. Vasilache, I. Sandu, S.C. Enea, I.G. Sandu), *V. Încadrări cultural-cronologice, VI. Considerații finale, Anexa 1. Repertoriul arheologic al așezărilor Precucuteni-Cucuteni din bazinul Bahluișului, zona Târgu Frumos, Abstract, Abrevieri, Bibliografie, Date despre autori și colaboratori, Anexa 2. Planșe.**

Din *Introducere* aflăm că această lucrare „însurează acum, la

aniversarea a 130 de ani de la descoperirea stațiunii eponime de la Cucuteni-Băiceni-Cetățuia, datele referitoare la cercetările efectuate în nivelurile cucuteniene din cele două situri de la Costești-Cier și Giurgești-Dealul Mănăstirii, pentru ca, într-un al doilea volum, să prezentăm rezultatele investigațiilor din locuirile post-eneolitice (nivelul Horodiștea-Erbiceni II, complexele medievale timpurii și necropola medievală târzie), în contextul unei reconstrucții istorice a microregiunii.

De aceea, în primul volum, incursiunea noastră vizează prezentarea unor date despre cadrul geografic, gradul de conservare al celor două situri și o încercare de reconstrucție de tip landscape archaeology, prezentarea istoricului cercetărilor mai vechi și mai recente, evidențierea caracteristicilor materialelor arheologice, unele investigate arheometric și interdisciplinar, și integrarea cultural-cronologică și istorică a vestigiilor cucuteniene” (p. 9).

„Lucrarea supusă atenției este rodul muncii de cercetare a echipei de autori și contributori, fiecare cu aportul științific și material specific, necesar și important deopotrivă care, însumate, au condus la întruparea spirituală și fizică a acestui început de monografie arheologică. Vom fi mulțumiți de munca noastră doar dacă ne vom ridica la înălțimea așteptărilor cititorilor avizați, și nu numai, iar criticile tuturor vor fi cât mai multe și argumentate.

Conștienți fiind că reprezentăm și noi doar o etapă a cercetării, din lungul și nesfârșitul cortegiu al celor care slujesc știința izvoarelor tăcute, am încercat să depășim stadiul arheologiei descriptive și să realizăm o abordare integrată a tuturor componentelor cercetării, cu scopul declarat de a obține modelări și reconstrucții istorice mai complete pentru o microzonă destul de bine investigată perieghetic și sistematic, utile în înțelegerea vieții protoistorice la nivel regional și macrozonal. În același timp, ne dăm seama de relativitatea rezultatelor prezentate și de faptul că nu putem întemeia concluzii definitive pe hazardul cercetărilor arheologice și al valorificării parțiale a materialelor obținute” (p. 10).

Din al doilea capitol aflăm că, din punct de vedere geomorfologic, cele două situri sunt amplasate în partea nord-estică a Șeii Ruginoasa-Strunga, cunoscută în literatură și sub denumirea de „Poarta Târgului Frumos (Pl. II/1; 2), în sectorul cursului superior al Bahluietului (7-10 km SSE de la izvor). Este vorba de arealul mai coborât din partea de SE a Podișului Sucevei (sub 300 m altitudine), o înșeuare de eroziune, cu alcătuire colinară, care face legătura dintre Dealul Mare/Hârlău și Podișul Central Moldovenesc, la contactul, spre est, cu Câmpia Moldovei”.

În Eseul argumentativ de landscape archaeology ni se prezintă cumularea datelor obținute de natură geologică, geografică, pedologică,

arheozoologică și arheobotanică cu cele de natură arheologică menite a facilita interpretarea holistică a zonei. Astfel, perspectiva etalării ecologice a peisajului se numește *landscape ecology*.

În *Istoricul cercetărilor* ni se vorbește despre numărul mare de stațiuni arheologice din zona Târgului Frumos care prezintă niveluri de locuire cucuteniene și se face o trecere în revistă a siturilor cucuteniene investigate și a principalelor contribuții științifice.

În capitolul IV, *Rezultate ale cercetărilor*, aflăm unul dintre motivele care au dus la efectuarea acestei ample cercetări interdisciplinare. În acest sens, autorii menționează că: „*îngrijorați de faptul că situl de la Costești-Cier se degradează rapid și că materialele arheologice sunt braconate sau se pierd, ne-am propus efectuarea unor investigații de diagnostic arheologic, realizate între anii 2012-2014*” (p. 28). Ni se prezintă în continuare „*rezultatele cercetărilor efectuate aici, stratigrafia siturilor, observații anterioare, observații după săpăturile din anii 2012-2014*” (p. 28).

În continuare sunt prezentate complexele cucuteniene descoperite în cei trei ani de investigații, pe etapele de locuire din sit și o descriere a artefactelor din cele două eșantioanele *Costești-Cier* și *Giurgești-Dealul Mănăstirii*.

Plastica antropomorfă reprezintă o categoria importantă în seria descoperirilor arheologice din cele două situri reprezentările plastice antropomorfe și zoomorfe fiind extrem de bine aspectate.

În subcapitolul IV.9. sunt prezentate „*prospecțiunile arheologice non-intruzive în situl de la Costești-Cier*”, consemnându-se că „*prezenta contribuție este bazată pe un studiu proiectat și aflat în derulare, început încă din anul 2009, de Platforma Arheoinvest din cadrul Departamentului de Cercetare Interdisciplinar-Domeniul Științe al Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași. Obiectivul principal al demersului nostru, în faza sa inițială și, evident, asupra căruia ne vom centra activitățile viitoare, a fost acela de a realiza, prin mijloace de investigare non-intruzivă, o amplă caracterizare a sitului arheologic din localitatea Costești (jud. Iași). Abordarea metodologică s-a bazat, în special, pe aplicații de topografie arheologică, scanare laser tridimensională terestră, fotografie aeriană și prospecțiuni geofizice. Starea extrem de precară a sitului, aflat în continuă amenințare, cu precădere, din cauza unor factori de distrugere naturali, dar și antropici, a constituit principala motivație pentru echipa noastră*” (p. 90).

Din *Rezultatele analizei suportului cartographic* aflăm că din această așezare a mai rămas doar o treime, restul fiind distrusă din cauza eroziunii puternice provocată de râul Bahluiet.

Din *Concluziile prospecțiunilor* deducem că cercetările non-invazive din

așezarea de la Costești, precum și cele din zona proximală a acesteia, nu s-au finalizat încă. Deși au fost obținute informații importante și relevante pentru cercetarea arheologică cu privire la sistemul de fortificare al sitului, la planimetria sau stadiul de degradare ale acestuia, sau referitoare la configurația reliefului în această zonă, multe alte aspecte ar putea fi aduse în discuție și tratate într-o manieră de natură interdisciplinară.

Studiul arheozoologic pentru situl de la Costești oferă date de tafonomie, paleoeconomie și osteometrie. Analiza unor probe sporo-polinice de la Costești-Cier i-au condus pe specialiști la emiterea unor concluzii preliminare care susțin că nu prea departe de situl arheologic existau arbori cu frunze căzătoare, precum teiul și stejarul. Este posibil ca esențe lemnoase precum salcia, aninul și mesteacănul să fi populat malurile Bahluieșului, al cărui curs trece pe lângă sit. În ceea ce privește plantele erbacee, sunt prezenți atât taxoni spontani, dar și taxoni care ar fi putut fi cultivați. Indicatorii polinici de activitate antropică sunt prezenți în toate spectrele analizate, situație firească având în vedere proveniența eșantioanelor.

Date interesante sunt și în subcapitolul *Determinări ceramografice pe loturi din siturile Costești și Giurgești, date experimentale, analize SEM-EDX, Analiza micro-FT-IR, rezultate, interpretări și discuții*.

De asemenea, capitolul V face importante referiri la *încadrări cultural-cronologice și „are marele avantaj de a favoriza cunoașterea mai amănunțită a vieții comunităților umane eneolitice, cu toate trăsăturile sale. În același timp, investigația aprofundată microzonală poate releva dinamica habitatului uman, relațiile dintre diferite comunități sincrone și diacronice, precum și detalii și problematice referitoare la periodizarea și cronologia acestora, sprijinite, uneori, pe datele cronometrice absolute”* (p. 148).

Nici anexele nu fac notă discordantă în ceea ce privește valoarea datelor inserate. Astfel, Anexa I cuprinde *Repertoriul arheologic al așezărilor Precucuteni-Cucuteni din Bazinul Bahluieșului, zona Târgu Frumos alcătuit din: Comuna Balș, Comuna Bălțați, Comuna Brăești, Comuna Costești, Comuna Cucuteni, Comuna Heleșteni, Comuna Ion Neculce, Orașul Târgu Frumos, Comuna Oțeleni, Comuna Ruginoasa, Comuna Strunga, Comuna Todirești*.

Valoarea acestei lucrări se datorează în mod evident competenței autorilor. Prin urmare, considerăm util să adăugăm și câteva date referitoare la aceștia:

Dumitru Boghian este conferențiar dr. la Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava (Facultatea de Istorie și Geografie), arheolog expert, având ca domenii de competență Istoria Veche a Românilor și Preistoria Generală. A efectuat numeroase cercetări arheologice în situri pre/protoistorice și istorice de la răsărit de Carpați, în echipe interdisciplinare, contribuind la aprofundarea cunoașterii devenirii comunităților

umane antice.

Sergiu-Constantin Enea este profesor de istorie la Liceul „Ion Neculce” din Târgu Frumos, doctor în istorie (UAIC Iași), arheolog specialist. Domeniile sale de competență, pe lângă cele didactice, vizează Simbolistica socială a artefactelor arheologice și Elementele de arheologie funerară în pre/protoistorie.

Sorin Ignătescu este lector dr. la Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava (Facultatea de Istorie și Geografie), arheolog specialist, având ca domenii de competență Istoria Antică Universală și Arheologia Generală. A participat la activitatea de cercetare pe numeroase șantiere arheologice, mai ales în Podișul Sucevei, fiind un bun cunoscător al preistoriei Bucovinei istorice.

Luminița Bejenaru este conferențiar doctor la Facultatea de Biologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, coordonator al grupului de cercetare de Bioarheologie din cadrul Platformei Arheoinvest. Este autor și coautor a șase cursuri/manuale universitare, cinci monografii și peste 130 de articole științifice originale de Anatomie comparată, Arheozoologie și Antropologie, publicate în reviste din România și din străinătate. A coordonat, în calitate de director, cinci proiecte de cercetare și a fost membru în echipele de cercetare a altor 10 proiecte.

Simina Margareta Stanc este șef de lucrări doctor la Facultatea de Biologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Este autor și coautor a trei cursuri universitare, trei monografii și 70 de articole științifice originale de Arheozoologie și Anatomie comparată, publicate în reviste din România și din străinătate. A coordonat, în calitate de director, trei proiecte de cercetare și a fost membru în echipele de cercetare a altor opt proiecte.

Aducem și noi pe această cale un omagiu tuturor celor au trăit și trăiesc aventura arheologică și care au întreținut și întrețin dragostea pentru istorie. *„Există momente pasionante în viața arheologului. Primul este pe teren, în emoția săpăturilor, în mijlocul zgomotelor târnăcoapelor, lopeților, vagonetelor, când se anunță o descoperire. Al doilea, în liniștea biroului, când, adunând toate rezultatele obținute, completându-le eventual cu lucrările altor cercetători, se încearcă reconstituirea a ceea ce a fost, de-a lungul secolelor, viața oamenilor ale căror vestigii au fost culese” (A. Parrot).*

Așadar, este de datoria noastră să semnalăm apariția acestei lucrări de referință, motiv de bucurie pentru toți cei interesați de complexa civilizație cucuteniană. Încheiem succinta noastră prezentare, recurgând la concluzia formulată în prefață de prof.univ.dr Nicolae Ursulescu: *„Salutăm cu sinceră bucurie, apariția, la împlinirea a 130 de ani de la descoperirea stațiunii de la Cucuteni, a unui nou volum de referință din seria valoroaselor lucrări care, de-a lungul anilor, și-au adus contribuția la mai buna cunoaștere a strălucitei civilizații eneolitice cu ceramică pictată din spațiul carpatic”* (p. 8).

Mihaela Băbușanu